

Lokalt Kulturmiljøråd for Aarhus Kommune

Hørings svar vedr. lokalplan 1113 – Rolighedsvej, Risskov

Lokalplanforslaget har bl.a. til formål at åbne op for udstykning af matrikel 6pt, Vejlbj By, Risskov, i to ejendomme og derved muliggøre opførelse af et fritliggende enfamiliehus. Lokalplanforslaget giver endvidere mulighed for at bygge til den eksisterende, bevaringsværdige ejendom 'Strandhuset'.

Opsummering:

Lokalt Kulturmiljøråd finder det meget betænkeligt, at man med LP1113 fraviger den helhedsforståelse, der blev lagt til grund for LP1031 vedr. det nedlagte Psykiatriske Hospital og omgivelser. Der savnes redegørelse for de påtænkte byggeprojekters indvirkning på områdets landskabelige karakter og værdier. Den påtænkte, meget store, tilbygning til Strandhuset vil endvidere forringe bygningens miljømæssige, arkitektoniske og kulturhistoriske værdier samt sløre sammenhængen mellem denne bygning og hospitalet.

Baggrund:

Psykiatrisk Hospital, oprindeligt kaldet Jydske Asyl, er tegnet af Michael Gottlieb Bindesbøll i samarbejde med overlæge Harald Selmer. De arkitektoniske overvejelser bag hospitalsbygningerne var i dansk sammenhæng banebrydende for sin tid, og hospitalet kom således til at danne skole for byggerier af denne type, jf. St. Hans og Oringe.¹ I overensstemmelse med samtidens *"romantiske opfattelse blev hospitalet anlagt smukt ved skov og bugt - adskilt fra de skadelige påvirkninger fra storbyen Aarhus"*.² Videre er hospitalets grønne omgivelser og beliggenheden ved skov og strand et udtryk for de nye tanker i samtidens psykiatri, idet omgivelserne var en del af behandlingen.³ I tråd hermed fremgår det af fredningsbeskrivelsen for hospitalet, at *"Den miljømæssige værdi knytter sig til anlæggets åbne og nære tilknytning til den store, landskabelige park, der understreger anlæggets let herskabelige, rekreative karakter."*⁴ Sammenhængen – såvel visuel som fysisk – mellem hospitalsbygningerne, parken og stranden er således af væsentlig landskabelig såvel som miljømæssig værdi for det fredede anlæg. Denne sammenhæng blev antageligvis allerede vægtet ved opførelsen af Strandhuset i 1908, idet bygningen er placeret omtrent vinkelret på strandlinjen for at spærre mindst muligt for udsigten fra hospitalet. Endelig er området omkring det tidligere psykiatriske hospital udpeget af Aarhus Kommune som et *"område med god landskabskarakter"*,⁵ hvorfor der skal *"redegøres for, hvordan bygge- og anlægsprojekters visuelle indvirkning tilpasses områdets karaktergivende landskabselementer."*⁶

¹ <https://www.kulturarv.dk/fbb/sagvis.pub?sag=1097244>

² <https://museum-psyk.dk/psykiatrihistorie/plancher/pl8-indhold.htm>

³ Den engelske psykiater John Conolly revolutionerede psykiatrien med sin ikke-tvang behandling fra 1839, som snart dannede snart skole over hele Europa (<https://www.psykiatri-regionh.dk/centre-og-social-tilbud/Psykiatriske-centre/Psykiatrisk-Center-Sct.-Hans/Om-centret/Museum/Documents/De-sindssyges-paradis.pdf>). I 1847 udgav Conolly bogen 'The construction and government of lunatic asylums and hospitals for the insane'. Heraf fremgår, at *"The external aspect of an asylum should be more cheerful than imposing, more resembling a well-built hospital than a place of seclusion or imprisonment. It should be surrounded by gardens or a farm."* (Conolly 1847: 14). Harald Selmer havde denne og flere andre af Conollys bøger i sin bogsamling (<http://selmersbibliotek.dk/Bogliste.htm#C>) og har utvivlsomt arbejdet ud fra disse tanker, da han og Bindesbøll udformede Jydske Asyl.

⁴ <https://www.kulturarv.dk/fbb/sagvis.pub?sag=1097244>

⁵ Aarhus Kommune: Lokalplanforslag 1113 – Rolighedsvej, Risskov

⁶ Ibid.

Endvidere bemærkes, at Strandhuset⁷ er et smukt, enkelt længehus med en frontispice på nord- og sydfacade. Frontispicen er desuden udformet, således den 'mimer' gavlene på hospitalet. Visualiseringer af den mulige tilbygning til det bevaringsværdige Strandhuset viser et dominerende og utilpasset byggeri, hvilket bl.a. kommer til udtryk i tilbygningens volumen, højde og detaljering.

En udstykning af matrikel 6pt, Vejlbj By, Risskov, opførelse af et fritliggende enfamiliehus på den herfra udstykkede grund samt opførelse af en tilbygning til Strandhuset vil forringe de landskabelige værdier væsentligt, idet nybyggeriet og tilbygningen skaber en særdeles uhensigtsmæssig, bebyggelsesmæssig fortætning, hvorved den vigtige, landskabelige forbindelse mellem hospitalsanlægget og stranden ødelægges. Dette understreges af de udlagte byggefelter, som næsten spænder i grundenes bredde, jf. lokalplankortet. Aarhus Kommune synes derfor at have tilsidesat en redegørelse for de påtænkte byggeprojekters indvirkning på området's landskabelige karakter og værdier. Endvidere vil den påtænkte muliggørelse af en tilbygning til Strandhuset forringe bygningens miljømæssige, arkitektoniske og kulturhistoriske værdier og sløre sammenhængen til hospitalet.

⁷ Strandhuset er tildelt høj bevaringsværdi (3) i Aarhus Kommunes SAVE-vurdering (jf. <https://www.kulturarv.dk/fbb/bygningvis.pub?bygning=1114872>). Arkitekt Hack Kampmann var bygningsinspektør ved hospitalet i samme periode, som Strandhuset blev opført, hvorfor huset tilskrives ham.